

Підтвердженням наявності подібних злочинів на території України є й такий факт. Влітку 2000 р. між неурядовими жіночими організаціями різних країн велось листування стосовно долі однієї української дівчини. Так, представниця однієї з організацій щодо захисту прав людини звернулась до української громадськості з проханням допомогти дівчині, яка примушувалась до заняття проституції у Києві. З листування стало відомо, що дівчина приїхала до Києва в пошуках роботи. Їй запропонували обслуговувати клієнтів, але вона відмовилась. Проте сутенери викрали її дитину і погрожуючи розправою над нею, змушували працювати. Згодом вона змогла втекти і забрати дитину, знайшла людину, яка могла її захистити. Все закінчилось добре, проте історія говорить саме за себе, що випадки торгівлі людьми в межах України – це реальність.

Таким чином, можна перелічити основні ознаки злочину та сформулювати висновок. Особа, потерпіла від торгівлі людьми, – це людина, яку завербували, транспортували, купили, продали, передали, і яка є отриманою з метою примусу до проституції, використання в порнобізнесі, примушення до праці або надання послуг, вилучення органів та втягнення у злочинну діяльність шляхом обману, погроз, шантажу, фізичної розправи, боргової кабали, зловживанням службовим становищем, незалежно від того, перетинала ця особа кордон чи ні».

Список літератури: 1. Гаазька Міністерська Декларація щодо ефективних заходів по боротьбі та запобіганню торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації// Довідник №2 з питань запобігання торгівлі людьми для консультантів телефону довіри. Київ, 1998. 2. Горбунова О.Г., Шваб І.А. Стандарти принципи прав людини по відношенню до осіб, які стали об'єктами торгівлі//Дотримання прав жінок та завдання правоохоронних органів України. Х., К., 1999. 3. Довідник по запобіганню торгівлі людьми. 1999. Вип. 4.

Надійшла до редколегії 23.02.2001

*М.М. Максюта, начальник підрозділу по боротьбі зі злочинами,
пов'язаними з торгівлею людьми ГУКР МВС України*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Протягом останніх років для України, як і для багатьох інших країн Східної та Центральної Європи, все більшої актуальності набуває проблема вивозу під виглядом працевлаштування, в розвинуті країни Західної Європи та Азії молодих жінок з метою використання їх в секс-бізнесі та примусових роботах. Складна економічна ситуація в державі змушує громадян шукати роботу за кордоном. Цим нерідко користуються злочинні угруповання, які обманним шляхом вивозять їх за межі України і продають їх, заробляючи на цьому великі гроші. Спостерігається стійка тенденція до зростання цього виду організованої злочинності.

Основні напрямки вивезення громадян України за кордон найчастіше припадають на країни Центральної і Західної Європи, Балканського та

Апеннінського півостровів, Близького Сходу. При цьому більшість з них (Німеччина, Франція, Іспанія, Греція, Італія, Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати) в основному є країнами призначення, а деякі (Польща, Румунія, Болгарія, Чехія) проходять як країни транзиту.

Згідно з аналізом кримінальних справ, порушених за фактами торгівлі людьми, та наявної оперативної інформації, найбільша кількість жінок вивозиться за межі України з Донецької, Луганської, Львівської, Закарпатської, Херсонської областей та Автономної Республіки Крим.

Особливу стурбованість викликає становище жінок, які потрапили в тенети секс-бізнесу в країнах колишньої Югославії та Туреччини. При цьому співпраця з правоохоронними органами та владними структурами згаданих країн ще не налагоджена на належному рівні, хоча в останній час підрозділ по боротьбі з торгівлею людьми в Криму здійснює певні заходи щодо налагодження такої співпраці з поліцією Туреччини.

Україна, послідовно виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми, вживає рішучих заходів протидії цьому негативному явищу, свідченням чого є прийняття закону про боротьбу з торгівлею людьми (1998) та Комплексної програми (1999).

З початку введення в дію зазначених змін та доповнень до КК України ОВС спільно з прокуратурою за ознаками злочину передбаченого ст. 124¹ порушено 55 кримінальних справ, по яким звинувачуються 82 особи, причетні до торгівлі людьми, як громадяни України, так і іноземці. У 1998 р. було порушено 2 такі справи, в 1999 – 11, за 2000 – 42. Одну кримінальну справу (м. Харків) порушено по факту торгівлі людьми, не пов'язаному з вивезенням потерпілих за кордон. Крім того, перекрито ряд каналів незаконного переміщення людей за кордон.

З метою реалізації Комплексної програми щодо запобігання та боротьби з торгівлею жінками та дітьми, а також для проведення оперативно-розшукових заходів щодо документування злочинної діяльності осіб, які підозрюються в торгівлі людьми, управлінням карного розшуку ГУ МВС України в Київській області в аеропорту «Бориспіль» закріплено 2 оперативних працівника, відповідальних за такий напрямок роботи, що дає певні позитивні результати. Так, в 2000 р. було відпрацьовано 357 жінок, депортованих через аеропорт «Бориспіль», у тому числі 22 особи, які були повернуті в Україну з допомогою Міжнародної організації з міграції. Отримана інформація для оперативного використання відправляється до відповідних областей. Така практика існує і в аеропорту «Одеса».

В результаті аналізу матеріалів кримінальних та оперативно-розшукових справ встановлено, що протягом останніх 2 років значну частину (близько 80 % від загальної кількості потерпілих, що проходять по кримінальним справам) жінок вивозять до ОАЕ, Туреччини, Ізраїлю, менша частина попадає до країн Європи. В більшості випадків виїзд здійснюється за легальними документами, але є випадки, коли осіб переправляють по підробленим паспортам.

Підбір жінок в Україні та організацію їх виїзду здійснюють організовані злочинні груп, які мають зв'язки зі злочинними угрупованнями країн при-

значення, а також країн близького зарубіжжя. Є випадки, коли українські вербувальними організують виїзд жінок або оформлення документів через країни СНД (Росію, Грузію). Так, працівниками ГУКР МВС та УКР УМВС України в Донецькій області перевіряється інформація про переправлення жінок до Ізраїлю через Москву.

Такі групи, як правило, створюються на основі особистих знайомств, навіть сімейних зв'язків. В них існує розподіл ролей: організатор, замовник, вербувальник, кур'єр. В переважній більшості випадків вербувальниками «живого товару» є жінки – з України. В трьох випадках організаторами були іноземні громадяни – Сербії, Греції, Ізраїлю.

Майже по всіх кримінальних справах вербування здійснювалось під виглядом працевлаштування до нічних клубів, ресторанів, кафе, барів, а також для роботи гувернантками, прибиральницями та роботи в сільському господарстві, де потім у жінок відбирали документи та примушували їх займатися проституцією. Вербування здійснюється як через оголошення в ЗМІ, так і використовуючи особисті зв'язки. В останні роки злочинці для цього почали використовувати Інтернет. Така кримінальна справа за матеріалами УКР була порушена в грудні 2000 р. прокуратурою Харківської області. Злочинці обманним шляхом залучали молодих жінок у боргову кабалу після чого, використовуючи Інтернет, від імені жінок давали оголошення щодо надання сексуальних послуг та продавали їх замовниками з Харкова та інших міст України.

Так, в Донецькій області було порушено 15 кримінальних справ за ст. 124¹, КК України в Херсонській – 4 справи, в Криму – 5 справ, в Луганській та Закарпатській областях – по 3 кримінальні справи. Беручи до уваги актуальність цієї проблеми та поширення цього явища в Україні, таких кримінальних справ могло б бути набагато більше при умові налагодження у всіх областях тіснішої співпраці ОВС з органами прокуратури.

Працівниками карного розшуку з метою профілактики даного злочину перевіряються фірми, які надають послуги щодо працевлаштування за кордоном, шлюбні та туристичні агенції тощо. У 2000 р. було виявлено більше 80 порушень в діяльності таких фірм, в 39 випадках призупинена їх діяльність, а 14 фірм було позбавлено ліцензій.

З метою боротьби із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, за матеріалами КР за ознаками злочину, передбаченого ст. 210 КК України (утримання домів розпусти та звідництво) порушено 158 справ відносно 230 осіб з них 77 справ було направлено до суду; 76 % або 129 таких справ було порушено в 4 областях – Харківській (50), Дніпропетровській (29), Луганській (14) та м. Києві (27).

Крім цього, за матеріалами КР, було порушено 117 кримінальних справ за ознаками ст. 211 КК (виготовлення, збут та розповсюдження порнографічних предметів), по яких проходять 120 осіб, вилучено 1951 одиниця порнографічної продукції (43 справи було направлено до суду). Найбільше таких справ порушено в Харківській області (23) та м. Києві (40).

Дуже важливий аспект для запобігання та боротьби із торгівлею людьми – це інформування населення про негативні наслідки даного явища. Тому

протягом 2000 р. тільки в центральних газетах України було надруковано більше 40 матеріалів стосовно зазначеної проблеми..

Надійшла до редколегії 27.02.2001

Є.Ф. Стрекалов, суддя Верховного Суду України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 124-1 КК України (далі КК), є фізична свобода та особиста недоторканність людини.

Об'єктивну сторону торгівлі людьми складає відкрите чи таємне заволодіння живою людиною, пов'язане з законним чи незаконним переміщенням за згодою чи без згоди особи через державний кордон України або без такого для подальшого продажу або іншої оплатної передачі з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення у боргову кабалу, усиновлення в комерційних цілях, використання в збройних конфліктах, експлуатації її праці.

Таким чином, цей злочин може вчинятись у формах відкритого чи таємного заволодіння людиною, пов'язаного з законним чи незаконним переміщенням її з місця постійного або тимчасового проживання за згодою чи без згоди особи через державний кордон України, а також відкритого чи таємного заволодіння людиною, не пов'язаного з переміщенням її через державний кордон України;

Злочин вважається закінченим з моменту заволодіння людиною.

Відкритим треба вважати таке заволодіння людиною, коли остання або інші, треті особи, у присутності яких здійснюється викрадення, завідомо для винного розуміють значення вчинюваних ним злочинних дій. Таке заволодіння може відбутися шляхом застосування сили (зв'язування потерпілого, надівання наручників), погрози вбивством, заподіяння тілесних ушкоджень чи погрози їх застосування, тощо.

Таємним є заволодіння у відсутності інших осіб людиною, яка не розуміє значення вчинюваних з нею дій (у зв'язку з малолітнім віком, знаходженням у хворобливому, безпорадному чи непритомному стані внаслідок алкогольного, наркотичного сп'яніння або дії на організм отруйних, токсичних або сильнодіючих речовин, чи в стані розладу душевної діяльності тощо).

Разом з тим, як свідчать матеріали судової практики, торгівля людьми проводилась або шляхом обману потерпілих відносно характеру і умов праці чи надання послуг, які вони мали виконувати за кордоном, чи шляхом постановки потерпілих в умови повної залежності від торговців.

Зокрема, засуджені за ст. 17 ч. 2, 124-1 ч.2 КК вироком Старокиївського районного суду м. Києва від 12 грудня 2000 року М. і К. мали намір заволодіти потерпілими Б., З., Ф., щоб вивезти їх у Грецію для подальшої сексуальної експлуатації.

Для цього М.і К. оплатили оформлення для Б., З., Ф. закордонних паспортів та їх проїзд. Таким чином, М. і К. були впевнені, що Б., З., Ф., які не